

2119 KB

TÁMOP 4.2.2.C IKT A TUDÁS ÉS TANULÁS VILÁGÁBAN – HUMÁN TELJESÍTMÉNYTECHNOLÓGIAI KUTATÁSOK ÉS KÉPZÉSFEJLESZTÉS Eszterházy Károly Főiskola, Eger, 2012-2014.

2. MODUL - A DIGITÁLIS HOZZÁFÉRÉS RÉSZLETES TANULÁSI VIZSGÁLATA

Modulfelelős: Dr. Nádasi András

2.1 MODULELEM

IKT-TÁMOGATÁSÚ HUMÁN TELJESÍTMÉNYTECHNOLÓGIAI (HUMAN PERFORMANCE TECHNOLOGY) KUTATÁSOK A TANÁRKÉPZÉS TERÜLETÉN

Témafelelős: Dr. Komenczi Bertalan

Munkafázis I. (2.1.1.)

9. sz. munka 2.1.1.9.

Virtuális szeminárium szervezésének és működésének tapasztalatai

Virtuális szeminárium szervezése egy tanulócsoporthoz. A kurzus vezetése/moderálása során szerzett tapasztalatok illetve a tanulásmenedzsment rendszer (Moodle) használata során keletkezett adatok elemzése alapján összefoglaló tanulmány készítése.

1. Virtuális szeminárium szervezésének gyakorlati kérdései - hallgatói visszajelzések

Tisztelt tanár Úr!

Szeretném megköszönni Önnek, hogy együtt dolgozhattunk. Nagyon tetszett az ötlet, hogy így WebCt-n keresztül kommunikálhattunk, és oldhattuk meg a feladatokat, mert tanulságos volt olvasni mások véleményét. Az elmúlt évek során a sok-sok beküldendő feladat közül ez a megoldás és a projectmunka volt számomra a két legérdekesebb, ami nemcsak kutatásból állt, hanem kicsi önállóságot adott, véleményt nyilváníthattam, és talán legtöbbet tanulhattam abból, amit megalkottam.

Tisztelt Tanár Úr!

Levelém azért írom, hogy önnek is legyen visszajelzési alapja a tantárgy tanulásáról, tanulhatóságáról, hisz a Tanárnak is szüksége van visszajelzésre a munkájáról. A távoktatási projektben a három év alatt az ön tantárgya tetszett a legjobban. És itt nem kifejezetten csak az anyagra, hanem a valódi távoktatási tanításra gondolok. A diák ugye mindig a dolgok könnyebb oldalát próbálja megközelíteni, és így örömmel látja, hogy nem kell vizsgázni a tantárgyból. De aztán később rájön / én legalább is így láttam/, hogy az ön tartárgyaival többet foglalkoztam, mint más tantárgyakkal, amikből vizsga is van. Folyamatosan figyelemmel kellett kísérnem a tantárgyat a több beküldési határidő és több feladat miatt, mint azt a tantárgyat, amelyből van egy beküldendő, meg egy vizsga. A vizsga előtt ad-hoc gyorsan tanul a távoktatási tanuló, és elér olyan eredményt, amelyet elér. Az ön tantárgyánál folyamatosan figyelemmel kíséri az ember a feladatokat és a referálások miatt a többiek véleményét, írásait is megismeri. Egy anyag sem hozott úgy össze bennünket tanulókat, mint az öné, mert itt már az egymás véleményei és vélemény különbségei miatt néha viták, eszmecserek is kialakultak közöttünk.

Összefoglalva: Véleményem szerint az ön által kidolgozott és vezetett szisztéma igazi távoktatási projekt, és biztos vagyok benne, hogy valahogy így fog zajlani a jövő távoktatási tanítása, tanulása.

A fenti hallgatói vélemények 2005-ben fogalmazódtak meg. Ez volt az első alkalom, hogy virtuális szeminárium szervezésével próbálkoztam, informatikus-könyvtáros távoktatási hallgatók körében. A pozitív visszajelzések megerősítették azt az előzetes elképzelésemet miszerint ez az online képzési forma sajátos módszertanával korábban ki nem használt lehetőségeket jelent a hallgatók intellektuális fejlődésének elősegítésében. Külön erőssége ennek a szemináriumi formának a transzparens dialogikus jelleg, ami intellektuálisan inspiráló a diákok számára, és személyes kognitív kompetenciáik eddig árnyékban maradt oldalait is fejleszteni képes.

2. Virtuális szeminárium szervezésének gyakorlati kérdései - németországi tapasztalatok

Németországban a felsőoktatásban az egyik legalaposabban tanulmányozott online képzési forma a virtuális szeminárium. Az elektronikus tanulási környezeteknek ez a változata abban tér el a bemutatott amerikai modellkísérletektől, hogy nagyon munkai igényes, fokozott tanári időráfordítást igényel, így nem költségmegtakarítással, hanem költségnövekedéssel jár.¹ Ez a képzési forma nagy létszámokat nem enged meg, és fokozott időráfordítást igényel mind a tanárok, mind a tanulók részéről. Ugyanakkor számos előnnyel is jár mindkét fél számára. A tanárok számára ez az online képzési forma a korszerű tanítási kultúra laboratóriumként szolgál, ahol kipróbálhatják az új probléma-középpontú, konstruktivista tanítási módszereket. Virtuális tanulási környezetben a kooperatív tanulás tervezése és vezetése komoly előkészületeket és folyamatos figyelmet igényel. Míg tantermi környezetben az előkészítés átgondolatlansága, a nem egyértelmű instrukciók keltette bizonytalanság improvizatív módon könnyen korrigálható, addig online környezetben káoszt okozhat. A tanár rákényszerül a következetes, minden részletre kiterjedő tervezésre, a teljesíthető és mérhető, egyértelmű és világosan megfogalmazott követelményrendszer megfogalmazására. A motiváló, magas interaktivitású, értelmes tanulói kooperációt magában foglaló feladatok elkészítése fokozott időráfordítást és kreativitást igényel. A diák tanulása nem fekete doboz a tanár számára, mert a tanulási folyamatot tükröző kommunikáció a tanulásmenedzsment szoftverek segítségével nyomon követhető. A tanár be tud avatkozni, segíteni tudja a megértést, mert biztosítva van a folyamatos visszacsatolás lehetősége. Elősegítheti a tanulók közötti kommunikációt, segítheti a kreatív gondolatok kibontakozását, korrigálhatja a tévedéseket, egyoldalú, felületes megfogalmazások esetén új tényekre, másféle nézőpontokra hívhatja fel a figyelmet. Így az online szeminárium a tanulóknak – hozzáértő tanár esetében – addig nem tapasztalt tanulási élményeket adhat. A virtuális tanulási környezet diákja megtapasztalhatja, hogy valaki folyamatosan figyelemmel kíséri a munkáját, érdeklődik előrehaladása iránt, átsegíti a nehézségeken, esetenként reflektál gondolataira, örül sikerének. A diákok a jól szervezett kooperatív tanulás esetén egymás leírt gondolataira is reflektálnak, élénk és konstruktív eszmecsere alakulhat ki közöttük. A virtuális szeminárium kiváló eszköz tanuló közösségek létrehozására is.²

---

1 A téma egyik szakértője ezt egyik írása címében így fejezi ki: Sparen oder Bilden mit e-Learning? – azaz: tanítani vagy spórolni akarunk az új technológia felhasználásával? In.: Prof. Dr. Gabi Reinmann-Rothmeier: Sparen oder bilden mit e-Learning?

URL: <http://www.leggewie.de/edemocracy/elearning/sparen.shtml>

2 A német tapasztalatok azt mutatják, hogy virtuális szemináriumok szervezése során célszerű jelenléti fázisok beiktatása. Ez lehet az online tevékenység megkezdése előtt egy projektindító megbeszélés és/vagy a projektet lezáró közös értékelés. Ha van rá lehetőség, mindkettőt célszerű beiktatni. Reinmann-Rothmeier, G. – Mandl, H.: Virtuelle Seminare in Hochschule und Weiterbildung. Verlag Hans Huber, 2001.

3. Virtuális szeminárium szervezésének gyakorlati kérdései - felsőoktatási fejlesztési stratégiai irányok

A kísérleti jellegű elektronikus tananyagok, tanulási programok új típusú információs és kommunikációtechnológiai alapképesség és az elektronikus, digitális tanulási környezetben hatékony módszertani kompetenciák kialakítását szolgálják és az ezek optimális érvényesüléséhez szükséges társadalomtudományi ismeretek, rendszerszemlélet, stratégiai gondolkodás, személyes beállítódások és attitűdök kifejlődésének elősegítését célozzák meg. Ezért fontos, hogy motivált és tapasztalt szakemberek vegyenek részt a kísérleti tanulási programok megtervezésében, kidolgozásában, tanításában, értékelésében és továbbfejlesztésben. Olyanok, akik egyrészt maguk is ismerik az új kihívásokat, és ezekre válaszokat keresnek, másrészt a tanulás technikai bázisát jelentő telematikai eszköztár rendszerben történő működtetésének és továbbfejlesztésének is specialistái. Rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal és tudásbázissal, amelyek a kísérleti projekt előkészítéséhez, bevezetéséhez, eredményes működtetéséhez, és a tapasztalatok kiértékeléséhez, és továbbadható, átvehető formában történő megfogalmazásához szükségesek.

A felsőoktatási intézmények ideális helyszínei egy ilyen kísérleti jellegű program lebonyolításának, mivel a kutató és fejlesztő, innovatív tevékenység működésük természetes elemét jelenti. Az új információs és kommunikációs technikára illetve médiatechnikára épülő tanulás változatos, sokrétű formáinak és lehetőségeinek kipróbálására nyílik lehetőség. Egy új tanítási és tanulási kultúra kialakításának kísérleti műhelyét lehet létrehozni, és a programban résztvevők nem csak korszerű eszközhasználati kompetenciákat, hanem új tanulási és együttműködési kultúrát is elsajátítanak.

A tanulási program irányítása, az abban történő részvétel során lehetőség nyílik:

- új, hatékony informatikai eszközhasználati kultúra illetve média-kompetencia kialakítására
- infokommunikációs eszközhasználaton alapuló pedagógiai probléma-megoldási kultúra elterjesztésére
- személyes, nem formalizálható tudás és attitűdök átadására és kialakítására
- a tanítási-tanulási folyamat során mind a tanár, mind a diák gyakorlati problémamegoldó képességének fejlesztésére
- a másoktól látott legjobb eljárások, módszerek, technikák elsajátítására
- projektmunkára, projekt alapú tanulásra
- a tanulás nemlineáris és multidimenzionális formáinak megismerésére
- akciókra, projektekre és szimulációkra alapozott tréningek kipróbálására
- a számítógéppel segített együttműködő tanulásra, tanuló közösségek kialakítására
- a konstruktivista tanulásszervezés formáival történő megismerkedésre
- az e-learning illetve a blended learning különböző formáival történő megismerkedésre, azok kipróbálására

4. Virtuális szeminárium szervezésének gyakorlati kérdései - módszertani megközelítések

A felsőoktatásban kísérleti e-learninges megoldásokat használó kurzusok, tanítási-tanulási program változatos formákban képzelhetők el és valósítható meg.

1. Amennyiben a tanulás irányításának tradicionális formája, a heti rendszerességű frontális előadás mellett döntünk, az előadásokon az egyes fejezetek fogalomrendszerének elemzésére célszerű törekedni, projektoros prezentációval külső. Érdemes felhasználni az előadás egy részét releváns internetes források megismertetésére a hallgatókkal. Ez a motivációt és a figyelem fenntartását is elősegíti. A tananyagok egy része kiválóan alkalmas csoportmunka, beszélgetés, vita formájában történő feldolgozásra. Az ilyen közös tudáskonstrukció történhet szeminárium formában is.

2. Ha az elektronikus távoktatási formát választjuk, akkor a tananyag problémaköreinek koncentrált, tömör, jól átgondolt bemutatására kell törekednünk bevezető rövid személyes találkozás során. Ilyenkor az elektronikus tanulásmenedzsment rendszer lehetőségeit kell maximálisan kihasználnunk. Minden témában érdemes „virtuális szemináriumot” indítani, megfelelő elektronikus fórumon. Ebben az esetben a tanári kiinduló kérdés/feladat motiváló megfogalmazása és a fórum rendszeres figyelemmel kísérésére, moderálása az eredményesség egyik alapfeltétele.

3. A felsőoktatásban a két forma együttes alkalmazása lehet a legjobb megoldás a tanulás eredményességének fokozására, a tanulási lehetőségek szélesítésére, és az intézmények gazdaságosabb, racionálisabb működésének elősegítésére. Az e-learning és a hagyományos tanítás (c-learning)³ kevert formájára leggyakrabban használt kifejezések: blended-learning, a mixed mode learning, a dual mode curricula és újabban a distributed learning.⁴ A személyes és virtuális interakciók összehangolt rendszere gyakran a tanuló közösségek (learning community) modell szerint szerveződik. A jelenléti, előadóteremben történő tanulás, közös tudáskonstrukció során érvényesülhetnek a tanár-diák kapcsolat olyan személyes elemei, amelyek nélkülözhetetlenek a diákok kognitív, szociális és perszonális fejlődése szempontjából. A tanulásmenedzselő szoftverek (WebCT, Blackboard, stb) alkalmasak az egyes tanulók előrehaladásának folyamatos nyomon követésére, ezáltal teszik lehetővé tanár és diák új típusú, személyes kapcsolatát, a tanulási folyamat testreszabott, formatív értékelés és segítségét. A világ számos egyetemén azonban már ma eltűnőben van a határ az új típusú távoktatás és a hagyományos tanítás között: az új tanulási környezetek (distributed learning environment) kialakítása során felhasználják mindkét forma legjobb megoldásait.⁵

Tudnunk kell azonban, hogy az átfogó, intenzív webhasználat ma még nagyon sok előkészületet igényel a tanártól. Ilyenkor a tanulási folyamat menedzselése kb. 3-szor annyi időt és energiát igényel mint egy hagyományos kurzusé.

Gyöngyös, 2013. április 3.

Dr. Komenczi Bertalan

---

³ A c betű feloldása: contact, classroom, conventional, azaz jelenléti/személyes, osztálytermi illetve konvencionális.

⁴ Ez a fogalom a tanulást segítő hatások változatos rendszerét jelenti: különböző szintereken, különböző időpontokban, különböző interaktív médiumok segítségével.

⁵ Lásd például az Educational Media International tematikus számát: Educational Media International; Distributed Learning, Volume 41, N. 3, September 2004.